

УДК 504.75.13.101.1

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-2-39>**Олена ІСАКОВА,***orcid.org/0000-0003-1683-4109*

кандидат філософських наук, доцент,

доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук

Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

(Мелітополь, Запорізька область, Україна) 0969300659@ukr.net

Ольга БАЄВА,*orcid.org/0000-0002-7770-2364*

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри управління та економіки підприємства

Національного фармацевтичного університету

(Харків, Україна) olgaivanovnabaeva@gmail.com

ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ

У статті розглядаються проблеми філософії освіти. Аналіз сучасної соціокультурної ситуації свідчить про те, що необхідна модернізація форм і методів освітньої діяльності та вироблення нових орієнтирів освіти. Головна ідея – створити модель освіти, засновану на нових поглядах на світ, на нових ціннісних орієнтаціях – відповідальності за загальнозначущі цінності, вільному ціннісному самовизначенні, толерантності, компетентності, освіченості, професійності, орієнтації на регульований світовий розвиток, уміння аналізувати соціокультурну ситуацію, бути озайомленим у процесі освіти з новою картиною світу, і введенням в освітній процес принципу проблемної ситуації.

Суть філософії освіти сьогодні – виявлення ключової ролі знання в розвитку сучасної цивілізації. Це не тільки правильні і глибокі роздуми фахівців певного профілю, не тільки ключова настанова організаторів освіти, це імператив дієвої системи соціального управління, ефективного господарювання, самозбереження суспільства. Філософія освіти – це відповідь на кризу освіти, кризу традиційних наукових форм її осмислення й інтелектуального забезпечення, вичерпаність основної педагогічної парадигми. За всієї значущості проблем філософії освіти не до кінця вирішеними є питання її наукового статусу, завдань, методологічної основи, становлення як особливої предметної області

Предметом філософії освіти є найбільш загальні, фундаментальні підстави функціонування і розвитку освіти, що визначають, у свою чергу, критеріальні оцінки теж досить загальних, міждисциплінарних теорій, законів, закономірностей, категорій, понять, термінів, принципів, правил, методів, гіпотез, ідей і фактів, що стосуються освіти.

Однак не досить уваги в літературі приділяється соціально-філософському аналізу розвитку освіти, пов'язаному з новою картиною світу, із сутнісними характеристиками сучасного світового розвитку і місцем людини у світі. Актуальним стало завдання створення нових парадигм освіти, орієнтованих на соціальне замовлення, побудови теорії, яка адекватно відображає нові освітні реалії та напрями модернізації освіти. Спробу вирішення цих питань і представляє дана робота.

Метою роботи є виявлення основних доміант нової філософії освіти як важливої теоретичної передумови реалізації механізму переходу від соціально-філософських підстав визначення людини та її місця у світі до практики модернізації сучасних освітніх систем.

Основні світові тенденції розвитку філософії освіти такі: зміна соціокультурних парадигм освіти, пов'язаних із кризою класичної моделі і системи освіти, розроблення педагогічних фундаментальних ідей у філософії і соціології освіти, створення експериментальних і альтернативних шкіл; демократизація освіти, створення системи безперервної освіти; гуманізація, гуманітаризація і комп'ютеризація освіти; вільний вибір програм навчання й освіти.

Сучасний ідеал освіченості – це людина, з одного боку, добре підготовлена до життя, включаючи готовність долати життєві кризи, з іншого – яка активно й осмислено ставиться до життя і культури, тією чи іншою мірою бере участь в їх зміні та перетворенні. Одним своїм боком освіту завжди повернуто до людини, змикаючись в межі із самоосвітою, іншим – до культури, і тут освіта виступає як механізм її еволюції. Останній момент хотілося б підкреслити особливо: освічена людина – це людина, яка тією чи іншою мірою вносить у культуру духовність, сенс, тобто працює саме на культуру.

Ключові слова: освіта, філософія освіти, розвиток освіти, модернізація освіти, нові парадигми освіти, самоосвіта.

Olena ISAKOVA,

orcid.org/0000-0003-1683-4109

*Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Suspension and Humanitarian Sciences
Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University
(Melitopol, Zaporizhzhya region, Ukraine) 0969300659@ukr.net*

Olga BAYEVA,

orcid.org/0000-0002-7770-2364

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Management and Economics of Economics
National Pharmaceutical University
(Kharkiv, Ukraine) olgaivanovnabaeva@gmail.com*

PROBLEMS OF PHILOSOPHY OF EDUCATION

The article deals with the problems of the philosophy of Education. The analysis of the current socio-cultural situation shows that it is necessary to modernize the forms and methods of educational activities and develop new guidelines for education. The main idea is to create a model of Education based on new views on the world, on new value orientations – responsibility for common values, free value self-determination, tolerance, competence, education, professionalism, orientation to regulated world development, the ability to analyze the socio-cultural situation, be familiar with the new picture of the world in the educational process, and the introduction of the problem situation principle into the educational process.

The essence of the philosophy of education today is to identify the key role of knowledge in the development of modern civilization. These are not only correct and deep reflections of specialists of a certain profile, not only the key attitude of education organizers, but also the imperative of an effective system of social management, effective management, and self-preservation of society. The philosophy of education is a response to the crisis of education, the crisis of traditional scientific forms of its understanding and intellectual support, the exhaustion of the main pedagogical paradigm. Despite all the importance of the problems of the philosophy of education, the issues of its scientific status, tasks, methodological basis, and formation as a special subject area are not fully solved.

The subject of the philosophy of education is the most general, fundamental foundations of the functioning and development of Education, which determine, in turn, the criterion assessments are also quite general, interdisciplinary theories, laws, regularities, categories, concepts, terms, principles, rules, methods, hypotheses, ideas and facts related to education.

However, insufficient attention in the literature is paid to the socio-philosophical analysis of the development of education associated with a new picture of the world, with the essential characteristics of modern world development and the place of man in the world. The task of creating new paradigms of education focused on the social order, building a theory that adequately reflects new educational realities and directions of modernization of Education has become urgent. This paper presents an attempt to solve these issues.

The purpose of this work is to identify the main dominants of the new philosophy of education as an important theoretical prerequisite for the implementation of the mechanism of transition from the socio-philosophical foundations of determining a person and his place in the world to the practice of modernizing modern educational systems.

The main global trends in the development of the philosophy of education are as follows: the change of socio-cultural paradigms of education associated with the crisis of the classical model and education system, the development of pedagogical fundamental ideas in the philosophy and sociology of education, the creation of experimental and alternative schools; the democratization of education, the creation of a continuing education system; the humanization, humanitarization and computerization of education; the free choice of training and education programs.

The modern ideal of education is a person, on the one hand, well prepared for life, including readiness to overcome life crises, on the other – actively and meaningfully refers to life and culture, to one degree or another participates in their change and transformation. One side of education is always turned to man, closing in on self – education, the other-to culture, and here Education acts as a mechanism for its evolution. I would like to emphasize the last point in particular: an educated person is a person who, to one degree or another, brings spirituality and meaning to culture, that is, works specifically for culture

Key words: *education, philosophy of education, development of education, modernization of education, new paradigms of education, self-education.*

Постановка проблеми. Звернення до дослідження проблем розвитку освіти зумовлено необхідністю її вдосконалення, щоб вона відповідала сучасним запитам суспільства й особистості, і актуальним ціннісним орієнтаціям світової спільноти.

Сучасна освітня діяльність здійснюється в контексті реалій – стану економіки, політики, екологічної обстановки, національних і міжнародних відносин, глобалізації культури, дегуманізації суспільства, кризи класичної системи

освіти. Аналіз сучасної соціокультурної ситуації свідчить про те, що необхідна модернізація форм і методів освітньої діяльності та вироблення нових орієнтирів освіти. Головна ідея – створити модель освіти, засновану на нових поглядах на світ, на нових ціннісних орієнтаціях – відповідальності за загальнозначущі цінності, вільному ціннісному самовизначенні, толерантності, компетентності, освіченості, професійності, орієнтації на регульований світовий розвиток, уміння аналізувати соціокультурну ситуацію, бути ознайомленим у процесі освіти з новою картиною світу, і введенням в освітній процес принципу проблемної ситуації.

Філософія освіти являє собою форму філософської активності стосовно освіти. Мета такої філософської активності полягає в уявному виявленні найбільш істотного в самому розумінні освіти, того, що визначає її розвиток, трактування на всіх соціальних рівнях, зацікавлених в її практиці, навіть більше – породжують її.

Суть філософії освіти сьогодні – виявлення ключової ролі знання в розвитку сучасної цивілізації. Це не тільки правильні та глибокі роздуми фахівців певного профілю, не тільки ключова настанова організаторів освіти, це імператив дієвої системи соціального управління, ефективного господарювання, самозбереження суспільства. Філософія освіти – це відповідь на кризу освіти, кризу традиційних наукових форм її осмислення й інтелектуального забезпечення, вичерпаність основної педагогічної парадигми. За всієї значущості проблем філософії освіти не до кінця вирішеними є питання її наукового статусу, завдань, методологічної основи, становлення як особливої предметної області.

Аналіз останніх досліджень. Предметом філософії освіти є найбільш загальні, фундаментальні підстави функціонування і розвитку освіти, що визначають, у свою чергу, критеріальні оцінки теж досить загальних, міждисциплінарних теорій, законів, закономірностей, категорій, понять, термінів, принципів, правил, методів, гіпотез, ідей і фактів, що стосуються освіти.

Проблеми співвідношення філософії й освіти перебувають у центрі дослідницького інтересу таких авторів, як Т. Л. Бутова, І. І. Сулима, А. А. Жидко, Т. А. Костюкова, Д. Кудря.

Антропологічний підхід до сутності освіти розвивають у своїх роботах В. П. Казначеев, В. А. Конєв, В. В. Шаронов, А. П. Огурцов, А. Б. Орлов та інші. Освіта як моральна діяльність розглядається в роботах М. Н. Аплетасєва, Р. Р. Габдулхакова, Є. М. Глухового.

Культурологічний підхід пов'язаний із роботами В. Т. Кудрявцева, В. І. Слободчикова, Л. В. Школяра, Т. Ф. Кузнецова, П. В. Тодорова, С. А. Войтова, А. А. Вороніна, О. Н. Козлової й інших.

Філософія освіти як філософська метафізика – ширша область філософського знання порівняно із соціальною філософією і філософською антропологією. Така позиція представлена в сучасних дослідженнях С. А. Смирнова, В. Л. Кошелєвої, Е. М. Казіна, С. А. Войтової (Коханович, 2016: 87).

Р. Р. Опалєв, Р. С. Абрамова, Н. Б. Крилова, В. О. Шукшунов та інші піддали вищу освіту критиці за підготовку вузькопрофесійних фахівців і розробили філософсько-методологічні передумови, які лягли в основу нових концепцій освіти.

Значна увага в теоретичних роботах сучасних учених Ф. Т. Михайлова, Н. Н. Пахомова, Е. Н. Гусинського, Ю. І. Турчанінова приділялася дослідженню змін соціальної ролі, завдань вищої освіти, де остання розглядається включеною в особистісні смисли людини і можливості пристосування її до змін соціальних умов.

Ідея, згідно з якою цінністю освіти вважається розвиток людини, лежить в основі філософсько-освітніх парадигм таких філософів, як М. М. Бахтін, М. К. Мамардашвілі, М. Бубер, Е. В. Ільєнков, В. С. Біблер.

За кордоном ціннісні орієнтири і принципи формування освітніх систем досліджуються досить давно. У роботах зарубіжних філософів і культурологів, присвячених аксіологічним проблемам сучасної культури (Ауреліо Печчеї, Р. Хігінс, М. Шелер, А. Маслоу, Е. Левінас, Тейяр де Шарден, Е. Фромм, Р. Хірау, Е. Б. Тайлор та інші), спостерігається велика різноманітність поглядів.

Однак не досить уваги в літературі приділяється соціально-філософському аналізу розвитку освіти, пов'язаному з новою картиною світу, із сутнісними характеристиками сучасного світового розвитку і місцем людини у світі. Актуальним стало завдання створення нових парадигм освіти, орієнтованих на соціальне замовлення, побудови теорії, яка адекватно відображає нові освітні реалії та напрями модернізації освіти. Спробу вирішення цих питань і представляє дана робота.

Мета. З урахуванням особливостей розвитку освіти виявити основні доміанти нової філософії освіти як важливої теоретичної передумови реалізації механізму переходу від соціально-філософських підстав визначення людини та її місця у світі до практики модернізації сучасних освітніх систем. Досягнення цієї мети зумовлює вирішення таких завдань:

- визначити напрями реформ і модернізації сучасної освіти;
- виявити ціннісні орієнтації, освітні потреби студентів.

Виклад основного матеріалу. Термін «філософія освіти» характеризується смисловою багатозначністю, яка визначається аспектами дослідження, завданнями аналізу і статусом даної проблемної області, що дозволяє виділяти: а) філософію освіти як наукову педагогіку, або теорію освіти (науково-педагогічний аспект); б) філософію освіти як методологію педагогічної науки (методолого-педагогічний аспект); в) філософію освіти як осмислення процесу освіти та її відповідності родової сутності людини (рефлексивно-філософський аспект); г) філософію освіти як інструмент аналізу педагогічної дійсності (інструментально-педагогічний аспект).

Основні світові тенденції розвитку філософії освіти такі: зміна соціокультурних парадигм освіти, пов'язаних із кризою класичної моделі і системи освіти, розроблення педагогічних фундаментальних ідей у філософії і соціології освіти, створення експериментальних і альтернативних шкіл; демократизація освіти, створення системи безперервної освіти; гуманізація, гуманітаризація і комп'ютеризація освіти; вільний вибір програм навчання й освіти.

Тенденції розвитку сучасної освіти і визначають основні завдання філософії освіти: 1) осмислення кризи освіти, її традиційних форм, вичерпаності основної педагогічної парадигми; 2) осмислення шляхів і способів виходу з даної кризи; 3) філософія освіти обговорює граничні підстави освіти і педагогіки: місце і сенс освіти в культурі, розуміння людини ідеалу освіченості, сенс і особливості педагогічної діяльності.

Склалося стійке уявлення про те, що навчання – це засвоєння знань, культурних норм життя у відчуженій, «предметній» формі, а освіта – індивідуальна самодіяльність, що розгортається в культурі. Навчання – це усвідомлення структури діяльності та її предмета, а освіта – усвідомлення себе як суб'єкта діяльності та світу як оточення. Виявляються різні визначення освіти. Є автори, що зближують освіту з навчанням, тобто зв'язують освіченість із внутрішнім підсумком освіти, який вони трактують як володіння різними типами знання, з іншого боку, існують досить широкі трактування освіти як становлення особистості або підготовки до життя (Крилова, 2014: 18).

Нині цілями освіти, окрім знань (предметів), професійних навичок і здібностей, вказуються й інші. Так, виділяють три цілі: по-перше,

збагачення знаннями, прищеплення і розвиток здібностей ментального порядку; по-друге, підготовка особистості до виконання певних професійних обов'язків; по-третє, виховання у процесі навчання цивілізованих особистостей, тобто тих, хто розуміє отримані знання із власною глибиною душевною потребою жити в цивілізованому суспільстві, де могли б найбільш повно реалізуватися свобода і справедливість. Тому зміст сучасної освіти не може бути зведено до знань і предметів, а технологію освіти – до навчання знань і пасивного засвоєння їх. У процесі освіти людина повинна освоювати не знання, а власне мислення, його методи.

Загалом, сучасний ідеал освіченості – це людина, з одного боку, добре підготовлена до життя, включаючи готовність долати життєві кризи, з іншого – яка активно й осмислено ставиться до життя і культури, тією чи іншою мірою бере участь у їх зміні та перетворенні. Одним своїм боком освіту завжди повернуто до людини, змикаючись в межі із самоосвітою, іншим – до культури, і тут освіта виступає як механізм її еволюції. Останній момент хотілося б підкреслити особливо: освічена людина – це людина, яка тією чи іншою мірою вносить в культуру духовність, сенс, тобто працює саме на культуру (ці аспекти сучасної освіти проявляються у вимозі гуманізації освіти, формування відповідальної особистості та моральної орієнтації людини тощо).

Не буде зайвим розглянути проблему освіти як соціальний інститут. Успішна діяльність цього інституту можлива лише в разі реалізації певної сукупності умов: 1) наявності соціальних норм і принципів, що регулюють поведінку людей у рамках даного інституту; 2) інтеграції його в соціально-політичну і ціннісну структуру суспільства, що, з одного боку, забезпечує формально-правову основу діяльності інституту, а з іншого – дозволяє здійснити соціальний контроль над відповідними типами поведінки; 3) необхідна наявність матеріальних засобів і умов, що забезпечують успішне дотримання інститутами нормативних приписів і здійснення соціального контролю. Освіта являє собою соціальну підсистему, що має свою структуру. Як її основні елементи можна виділити навчально-виховні установи як соціальні організації, соціальні спільності (педагоги й учні), навчальний процес як вид соціокультурної діяльності.

Однією з найважливіших цілей освіти, у даному контексті, виділяється функція трансляції і поширення культури в суспільстві. Сутність її полягає в тому, що за допомогою інституту освіти відбувається передача від покоління до покоління

цінностей культури, що розуміються в найширшому сенсі слова (наукові знання, досягнення в галузі мистецтва і літератури, моральні цінності та норми поведінки, досвід і навички, властиві різним професіям тощо).

Важлива функція освіти – соціальна селекція. Соціальна селекція – одна з найважливіших функцій інституту формальної освіти. З погляду наук, що вивчають освіту, надзвичайно важливі наслідки здійснюваного інститутом освіти процесу селекції, бо його кінцевим результатом (коли різні групи молоді завершують освіту й отримують професію) є розміщення людей за різними соціальними позиціями в соціальній структурі суспільства. За допомогою цього механізму здійснюються відтворення й оновлення соціальної структури суспільства, без чого неможливе його нормальне функціонування. Інший важливий аспект цього процесу полягає в тому, що завдяки йому запускається механізм соціальної мобільності: отримання професії, включення людини у професійну діяльність, особливо у великій організації, відкриває для багатьох людей шлях професійної кар'єри, перехід у більш престижний соціальний шар.

На фундаментальному рівні освіта повинна розглядатися як феномен культури, як її підсистема і механізм еволюції в динаміці, на антропологічному рівні необхідні дослідження еволюції людської свідомості, соціальних ментальностей у культурно-освітніх середовищах, на прикладному – розроблення технологій модернізації освітньої сфери відповідно до закономірностей культурної еволюції і сучасного культурного етапу (Коханович, 2016: 112).

Нові моделі освіти відрізняються від традиційних за такими параметрами: за цілями освіти: мета традиційної освіти – підготовка кваліфікованих фахівців, мета ціннісно орієнтованої моделі – професійний і особистісний розвиток індивідів, усебічна, етично насичена підготовка до діяльності у проблемному інформаційному суспільстві; за змістом освіти: розвиток, пов'язаний із необхідністю формування нового типу раціональності, уведенням етичних компонентів на основі толерантності та виділенням етичних аспектів професійної діяльності, з акцентом на методологію діяльності, рефлексію, розвиток творчих здібностей, абстрактного мислення, посиленням діяльного аспекту навчання, уведенням проблемно-орієнтованої освіти; за методами навчання: перехід від традиційної моделі, що використовує звичайні лекційно-семінарсько-практичні форми навчання, до моделей інноваційної освіти, засно-

ваної на включенні майбутніх фахівців у контекст майбутньої професійної діяльності, і передбачає використання активних методів навчання – імітаційних, ситуаційних, ділових ігор, практикумів із психології творчості, олімпіад, конкурсів, творчих дискусій тощо, які розвивають навички проєктування й управління (Ляхович, 2016: 115).

Принципи, на основі яких можлива побудова соціально-філософської концепції ціннісно орієнтованої освіти, включають таке: співвіднесеність освітньої діяльності з культурним контекстом, з культурними цінностями суспільства; здатність освіти забезпечити важливі соціальні та культуротворчі функції; підготовку фахівців до розуміння і вирішення глобальних проблем сучасності, подолання розриву між людиною і створеною нею цивілізацією; сприяння забезпеченню наступності й оновленню суспільства, урахування у змісті освіти сутнісних характеристик сучасного світового розвитку і місця людини в сучасному світі; включеність у зміст освіти особистісних смислів людини, подальша гуманізація освітнього процесу.

З урахуванням ціннісних орієнтацій, менталітету, світогляду й освітніх потреб сучасної молоді, що забезпечують формування продуктивного творчого мислення особистості, необхідно визначити значення формування нової картини світу, що становить «ядро» культури сучасного фахівця. Оскільки освіта стає одним із головних механізмів еволюції цивілізації, нові соціально-філософські доміанти повинні підготувати перехід людства на шлях регульованого розвитку, здійснити який можливо лише за умови радикальної зміни масової свідомості, передусім ціннісних орієнтацій більшості людей.

Висновки. Науково-теоретична і практична значущість дослідження визначається тим, що в роботі теоретично осмислено статус і завдання сучасної філософії освіти, що є важливою підставою для аналізу сутності сучасної освіти, її перспектив і тенденцій модернізації. Зазначені позиції можуть бути основою для проєктування освітньої діяльності та вироблення прогностичних сценаріїв у цій галузі.

Освіта є єдиною спеціалізованою підсистемою суспільства, цільова функція якої збігається з метою суспільства. Якщо різні сфери і галузі господарства виробляють певну матеріальну і духовну продукцію, а також послуги для людини, то система освіти «виробляє» саму людину, впливаючи на її інтелектуальний, моральний, естетичний і фізичний розвиток.

Щоб освіта стала джерелом нових ідей і середовищем, де формується відповідальне мислення, де особистість зможе реалізувати себе, де молоде покоління долучається до нового бачення світу, де культивуються нові погляди і ціннісні орієнтації, відповідні регульованому (керованому) світовому розвитку, необхідні ревізія і подальша модернізація цілей, змісту, форм і методів освіти. Формування нового змісту освіти має бути пов'язане з виявленням і осмисленням проблем сучасності.

У результаті наших досліджень зроблено висновок: оскільки традиційна система освітньої діяльності значною мірою була пов'язана з тиражуванням і розчленуванням раніше знайдених рішень і творча компонента в ній була присутня незначною мірою, метою освіти була не стільки підготовка творчих працівників, скільки фахівців, здатних репродукувати вже наявні знання. У сучасних умовах високі інформаційні технології значною мірою беруть ці функції на себе. У зв'язку із цим

фахівець все більшою мірою виступає як носій творчого начала, звідси і змінюються вимоги до нього як до особистості, здатної до різних видів діяльності, до нестандартного мислення.

Актуальними залишаються проблеми відставання реформ освіти від змін, що відбуваються в суспільстві, неповна відповідність реальних цілей освіти потребам особистості та суспільства, проблема спонтанного розвитку освіти і необхідності забезпечення реальної зміни цілей, засобів і методів освіти.

Отже, модернізація освіти, спираючись на соціально-філософські концепції розвитку освіти, виступає як нова спрямованість змістово-сміслових змін і повинна підкріплюватися адекватною освітньою політикою, соціальним проектуванням, підготовкою викладацького складу, прямими соціальними діями, експериментами. Усі ці системоутворювальні елементи і мають стати предметами подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александрова Е. Я. Становление и развитие художественного образования. Новосибирск : Наука, 2013. 290 с.
2. Короткое Э. М. Новая философия образования. Москва : Академия, 2017. 423 с.
3. Коханович Л. И. Гуманизация образования и создание комфортной гуманитарной среды в вузе. Москва : Проспект, 2016. 369 с.
4. Крылова Н. Б. Формирование культуры будущего специалиста. Москва : Гардарики, 2014. 377 с.
5. Ляхович Е. С. Миссия университета в Европе. Москва : Педагогика, 2016. 406 с.
6. Тодоров П. В. Понятие культуры и построение теории содержания образования. Москва : Проспект, 2011. 299 с.

REFERENCES

1. Aleksandrova Ye. Ya. Stanovleniye i razvitiye khudozhestvennogo obrazovaniya [The formation and development of art education]. M. : Nauka, 2013, 290 s. [in Russian].
2. Korotkoye E. M. Novaya filosofiya obrazovaniya [New Philosophy of Education]. M. : Nauka, 2017, 423 s. [in Russian].
3. Kokhanovich L. I. Gumanizatsiya obrazovaniya i sozdaniye komfortnoy gumanitarnoy sredy v vuze [The humanization of education and the creation of a comfortable humanitarian environment at the university]. M. : Prospekt, 2016, 369 s. [in Russian].
4. Krylova N. B. Formirovaniye kul'tury budushchego spetsialista. [Formation of the culture of the future specialist]. M. : Gardariki, 2014, 377 s. [in Russian].
5. Lyakhovich Ye. S Missiya universiteta v Yevrope [University mission in Europe]. M. : Pedagogika, 2016, 369 s. [in Russian].
6. Todorov P. V. Ponyatiye kul'tury i postroyeniye teorii soderzhaniya obrazovaniya [The concept of culture and the construction of the theory of the content of education]. M. : Prospekt, 2011. 299 s. [in Russian].